

Igorreko Santa Lucia auzo eskola

Iraia Inuntziaga Barrenetxea

UPV/EHU

iinuntziaga001@ikasle.ehu.es

Abstract

Many neighbourhood schools were built since 1919. Santa Lucia in Igorre was one of them. His career was long, it was operating from 1922 to 1976 and the data file and the information received from the interviewers let evidences of the changes that occurred over the decades: education was changing because there were changes of the teaching staff; attendance was gaining more importance in recent decades; subjects went from being taught together to be taught separately; the politics that regained power in the society in each moment also affected the education.... There were many factors in the change process, until finally, the Deputation decided to close the school forever because there were possibilities to go to the village school.

Laburpena

Ugariak izan ziren 1919. urtetik aurrera sortutako auzo eskolak. Horietako bat izan zen Igorreko Santa Lucia auzo eskola. Horren ibilbidea luzea izan zen, 1922tik 1976ra arte egon zen funtzionamenduan eta artxiboko datuek eta elkarrizketatuek emandako informazioak argi uzten dute aldaketa nabarmenak egon zirela hamarkadaz hamarkada: irakaskuntza aldatuz joan zen, maisu-maistra aldaketak egon zirelako-eta; asistentziari garrantzia handiagoa ematen zitzaion amaieran; ikasgaiak, guztiak batera ikastetik banatuta ikastera pasatu ziren; momentuan gizartean indarrean zegoen politikak hezkuntzan ere eragina zuen. Hainbat faktore izan ziren aldaketa prozesuaren eragile, azkenean, 1976. urtean Aldundiak betiko itxi zuen arte, hau da, herrian bertan zegoen eskolara jaisteko baliabideak agertu zirenean.

Keywords: Neighbourhood school, education, teaching, change, society

Gako hitzak: Auzo eskola, hezkuntza, irakaskuntza, aldaketa, gizartea

1. Esparru teoriko eta kontzeptuala

Arratia haranean auzo eskola ugari zabaldu ziren 1919. urtetik aurrera, izan ere hango baserrietatik herriko eskolarako distantzia handiak, Bizkaiko Foru Aldundiaren ekimena izan zen horrek, auzo askotan eskolak zabaltzea ekarri zuen. Horietako bat izan zen hemen azalduko dugun Santa Lucia auzo eskola, Igorreko auzo eskola bakarra.

Auzo eskola bakarra izanda, sakonago aztertzeke aukera emango zidalakoan nengoen eta horrekin bat informazio eskerga biltzeko parada izango nuelakoan, bertan ikasitakoak baitira aita eta izeko-osabak eta amama ere bertan lan eginikoa sukaldari gisa. Hortik, Igorreko San Kristobal auzoan kokatzen zen auzo eskola aztertzearen nahia.

Lehen Hezkuntzako Gradu Amaierako Lan honek ikerketan izango du funtsa, oinarritzko ikerketan, alegia. Horretan murgiltzeko, beharrezkoa da ingurura hurbiltzea. Lehenengo pausuan Bizkaiko auzo eskolen sorrera prozesua azalduko dugu, ondoren Santa Lucia eskolako historiaren zertzelada batzuetan zentratu ahal izateko. Horrela bada, garaiz-garai gauzak nola aldatzen joan ziren islatuko dugu, harik eta 70eko hamarkadan itxi zen arte.

Erabili ditugun informazio iturriak desberdinak izan badiara ere artxiboan eta udaletxean aurkitutako dokumentuak eta idatziak oinarritzekoak izan dira, batez ere, eskolako lehen bi hamarkadak deskribatzeko. Beste

alde batetik, bertan ikasitako eta lan egindakoei egindako elkarrizketak erabili ditugu hango eguneroko bizitza eta gertaerak osatzeko.

Horrela bada, garai batetik bestera egon diren aldaketak eta gizarteko aldaketekin izan duten lotura erakutsiko dira: lehentasun ezberdinak, aldaketa politikoa, hezkuntza legeen aldaketa...; harik eta eskola behin betiko ixtea erabaki zen arte. Ordutik aurrera ikasle guztiak herriko eskolan ibili dira (eta dabilta) .

Santa Lucia auzo eskolako gora beherak azaltzen hasi orduko, ezinbestekoa da harago joatea. Arestian esan dugun moduan, Bizkaian, 1919. urtetik aurrera hainbat auzo eskola sortu ziren, berrehun aldera sortzeko plana egon zen; horrela, Bizkaiko Foru Aldundiko hezkuntzaren arduradunak eta baita udaletxeetakoek ere, eskolaratze prozesuari garrantzia eman eta herriko eskoletatik urrun bizi zirentzako eskolak eraikitzeke plana prestatu zuten.

Gregorio Arrienen (1987) *Educación y escuelas de barriada de Bizkaia, Escuela y autonomía* liburua irakurriz gero, jakingo dugu urte hori baino lehenago ere, mozio ezberdinen bidez, auzo eskolak sortzeko ahaleginak egin zirela. 1896. urtean adibidez, Galdizek mozioa aurkeztu zuen eta urte batzuen buruan, 1911n hain zuzen, Isidoro de Leon-ek. Hala ere, arrazoi ezberdinak direla, ezinezkoa izan zen batako edo besteak aurrera egitea. Indarra hartu zuen mozioa, ordea, Gallano mozioa izan zen, 1919ko azaroan aurkeztua. Bertan azaltzen zenez, herriatik kilometro batera baino urrunagoko auzoetan eta eraikuntza doan emanez gero,

behar zen materiala eta maisu edo maistraren sostengua Aldundiak hartuko zuen.

Arrienek azaltzen duen legez, garai hartan, Bizkaian, kultura eta hezkuntza arloan ezegonkortasuna zen nagusi. Gainera, Eusko Ikaskuntzak 1918an antolatu zuen Oñatiko Kongresuan¹ argi geratu zen, batez ere, Geografian eta Lengua-n alfabetatze eza zegoela eta ondorioz, hezkuntzan berrantolatzea nahitaezkoa zela. Dioguna, Pedro Zufiaren (1930) *Las Escuelas de Barriadan* ere agertzen da, estatuak ez zuenez hezkuntza zabalkundean lan handirik egiten Aldundiek eta udaletxeek hartu beharreko ardura zen. Arterago esaniko ezegonkortasun hori konpontzeko 50 eskola sortzeko proposamena hitzartu zuten Bizkaiko Aldundiak eta udaletxe batzuk, eta baita hitzarturikoa bete ere, zeren Gallanoren mozioari esker geroago 100netik gora izango baitziren sorturiko eskolak.

Bestalde, ezin da aipatu gabe utzi “Junta de Instrucción Pública” delakoa. Gallano mozioaren agindua jarraituz 1917. urte amaieran sortu zen Junta hori, aurrerantzean zabalduko ziren eskolen ardura har zezan. Junta horrek honakoa finkatu zuen: euskaraz egiten zen tokietan, hezkuntza, neurri handiengan, euskaraz eman behar zen; erdaraz egiten zen tokietan, aldiz, euskaraz irakurtzen, idazten eta abesten irakatsi beharko zen baina gainerako guztia erdaraz. Junta de Instrucción Pública auzo eskolen sorrera eta garatze prozesurako ezinbestekoa izan zen.

1.1. Auzo eskolen araudia

Gallanok eskolak antolatzeko behar zena zehatz-mehatz finkatuta aurkeztu zuen. Guzti hau horrela izanik, jarri zituen baldintzetako batzuk aipatuko dira *Reglamento de escuelas de barriada* (1926) liburutik jasoak eta *Escuelas de barriada de Vizcaya: Moción Gallano, estatuto, reglamento, plan y cuadros de enseñanza* (1921) liburuan ere egiaztatzen direnak:

- Hainbat aspektu “Junta de Instrucción Pública”-ren ardurapean geratzen ziren: herri bakoitzean zenbat auzo eskola behar ziren; eredu eta kategoria zehaztea; zenbat ikasle egongo ziren jakitea; ordutegia finkatzea eta horrelako datuak.

- Ikuskapen Juntei dagokienez: Udalerrri bakoitzean Ikuskapen Junta bat egotea proposatzen zen, alkateak edo bere delegatuak, parrokoak edo honen delegatuak, mediku titularrak eta hiru gurasok osatua.

Alkatearen zeregina zen batzarrak deitzea eta horien buru izatea eta bere faltan, parrokoak bete beharko litzuke zeregin horiek.

Junta honen betebeharrak honakoak izango lirateke: eskolaren funtzionamenduaren jarraipena egitea, “Junta de Instrucción Pública”-ri informatzea, lokala egoki

¹ Eusko Ikaskuntzak antolatu zuen I. kongresua da. “Oñatiko kongresua” deitzen dena, 1918ko irailaren 1etik 8ra bitartean Oñatiko Unibertsitatean ospatu zena. Alfonso XIII.ak zabaldu zuen.

mantentzen dela ziurtatzea eta abarrak. Gutxienez hilean behin bildu beharko litzateke.

Medikuaren zeregina, bestalde, umeen egoeraz arduratzea izango da: osasun errebisioak egitea, txertoak jartzea, osasun ona izateko baldintzak jartzea eta mantentzea.

- Eskola

Eskola izango den eraikuntza udalerrriaren esku geratuko litzateke, auzokideek edo udaletxeak utzi beharko zutelarik. “Junta de Instrucción Pública”-k ikuskapenak egiten zituen eta konponketaren bat egitea beharrezkoa zela ebatziz gero, udaletxeak eta auzokideek izanen lukete konponketa horiek egiteko betekiduna.

Lokal horiek hezkuntza eta kultura helburuetarako bakarrik erabil zitezkeen.

Eskolek bi kategoria izango litzukete: euskara lehenesten zuten zonaldeak (A) alde batetik eta gaztelania ohiko hizkuntzatzat jotzen zutenak (B) bestetik.

A kategoriako eskoletan sartzeko euskara jakitea funtsezkoa zen eta bizkaiera jakitea hobetsiko zen. Maisu-maistra bakoitzak aipaturiko euskalkian zuen maila jakiteko azterketa litzateke erabiliko litzatekeen tresna.

- Maisu-maistrak

Maisu-maistrak, bietarikoak egongo dira, “Junta de Instrucción Pública”-k antolatutako oposaketa publikoen bidez hautatuak, hain zuzen ere.

Oposaketetan parte-hartzeko baldintzak honako hauek ziren: mutilek 20-40 urte bitartekoak izatea ezinbestean bete beharreko baldintza izateaz gainera, maisu titulua izan behar zuten. Aitzitik, neskek 18-40 urte bitartekoak izan behar zuten eta osasun onaren ziurtagiria eta fisiologikoa izan behar zuten.

Lehentasuna bizkaitarrek izango lukete, ondoren gainerako probintzietakoek eta azkenik Espainiako beste toki batzuetakoek.

Soldatak lehenengo bost urteetan 3.000 pezetakoak izango ziren, baina zenbat eta urte gehiago egin, orduan eta soldata altuagoa jasoko zen.

Kurtsu amaiera guztietan azterketak egingo lirateke eta horien arabera eskolak honela sailkatuko ziren hurrenez hurren: bikainak, oso onak, onak, erdipurdikoak, tartekoak edo txarrak.

“Txarrak” gisara izendatutako auzo eskolei urte bateko epea emango litzaieke egoera bideratzeko, hots, hobetzeko. Lortuko ez balute, kargugabetze espedientea zabalduko litzaieke.

- Eskola erregimena

Auzo eskolak -ikasleak aintzat harturik- era honetan sailkatzen dira: mistoak, unitarioak eta bereziak. Eraikin eta estrukturan arabera: bakunak, bikoitzak eta

bereziak. Bikoitzak esatean azpimarratu beharrekoa da honako hauek mistoak edo unitarioak izan zitezkeela.

Mistoetan maistra arituko litzateke, bikoitz unitarioetan, ostera, maisua mutilekin eta maistra neskatoekin. Auzo eskola unitario eta mistoetan hiru maila bereiziko dira: oinarrizkoa, erdikoa eta goi mailakoa. Maisu-maistrek ikasleak maila horietan sailkatu beharko litzukete.

Ikasleak 5-14ko adin bitartekoak izan beharko lukete eta gela bakoitzean ez lirateke 50 baino gehiago egongo.

6 ordu emango litzukete ikasten hurrek: 08:30etik 11:30era eta ondotik 13:30etik 16:30era urria, azaroa, abendua, urtarrila, otsaila eta martxoan; 8:00etatik 11:30era eta 14:30etik 17:30era apirila, maiatza, ekaina, uztaila eta irailean zehar. Egunean bi jolastordu izango litzukete, biak ordu erdiko iraupenarekin. Kurtsoan zehar hurrek oporraldiak izango dituzte.

A kategoriako eskoletan euskararen xedea ikaskuntzaren bitartekaritza lana burutzearena litzateke.

Ikasgaiak honakoak ziren: heziketa erlijioso eta morala, irakurmena eta idazmena, aritmetika eta geometria, herritartasuna eta higieena, geografia, historia, gaztelaniaren gramatika, zientzia fisiko-naturalak, marrazketa, heziketa hiritarra, eskola kantuak. Maila bakoitzean ikasgai ezberdinak emango ziren.

Erdiko mailatik aurrera, neskei josten, plantxatzen, garbitzen, higieena kontuak, ekonomia kontuak..., irakatsiko zitzaizkien.

Eskolan lantzen ez diren materialak (egunkariak, liburuxkak...) eskolan sartzea guztiz debekatuta egongo litzateke.

Maisu- maistrek debekatuta izango lukete ikasle edo familiarengandik oparirik jasotzea.

Argi elektrikoa zuten eskoletan irakasleren batek zinematografoa erabiltzeko gogoia izanez gero, inspektoreari jakinarazi beharko lioke eta erabileraren arazoak zehaztu.

Arrienek (1987:139) azaltzen duen legez, 1920ko urtarrilean, Bizkaiko herrietara baldintza batzuk bidali ziren, auzo eskolak lortu nahi zituztenek kontuan izan zitzaizkien: "auzoak 10 biztanle baino gehiago izan beharko zituzten, eskola hurbilenera arteko distantzia kilometro bat baino gehiagokoa izan beharko zen eta auzo eskola egongo zen lokal apropos bat bilatzearen ardura udaletxearena edo auzoarena berarena litzateke". Horrez gainera, galdeketa bat ere luzatu zitzaizkien ondorengo datuak eskatuz, beste batzuen artean: zenbat auzok beharko luketen eskola, auzokide kopurua, bertako hizkuntza nagusia, umeen parte-hartzea nekazaritza lanetan ari ziren, eta abar.

Urte horretako apirilean, 50 auzo eskolatan lan egiteko deialdia zabaldu zen. Dirudienez, baldintzetariko bat euskaraz jakitea zen zonalde

euskaldunetan kokatzen ziren eskoletan lan egiteko. Maisu-maistra ugari izan ziren izena eman zutenak.

Auzo eskoletan irakasten zena ulertzeko eta argitzeko legera jo beharra dago, izan ere, hezkuntza legeak dira ikasleak ikasi beharrekoa bideratzen dutenak.

1.2. Moyano legea

Luis Batanaz-en (1998) *Organización escolar: bases científicas para el desarrollo de las instituciones educativas* liburua irakurriz gero, jakingo da zer den, "Ley de Instrucción Pública", "Moyano Legea" bezala ezagunagoa egiten zaiguna, 1857. urtean jarri zena indarrean. Hortaz, auzo eskolen hasiera horretan hori da indarrean egon zena. Hezkuntza mailan ezarri zen lehen legea izan zen eta lege hori Espainian zegoen alfabetatze ezaren tasa konpontzeko asmoz sortu zen.

Lege honek lehen hezkuntza gradu bitan banatzen zuen, "elemental" eta "superior" alegia. Horrez gain, doakotasun erlatiboaren alde ere egin zuen. Hau da, hezkuntza doakoa izango zen ordaindu ezin zuten gurasoak zituzten haurrentzat.

Sasoi horretan, emakumeek paper nahiko pasiboa zuten gizartean. Hortaz, emakumeentzako baliabide eskusiboak sortu ziren eta materia espezifikokoak sortu hezkuntza barruan.

1.3. 1920-1923 urteak, aldaketa garaia

Garai honetan, politika esparruan, Liga Monarkika delakoa agertu zen eta alderdi horretako Presidentea Luis de Echevarría izan zen. Momentu horretan, nazionalismo espainola euskal nazionalismoaren aurka jarri zen. Ligak ez zuen beharrezkotzat jo elebitasuna eta horren ondorioz, hezkuntzak norabide espainolista hartu zuen. Orobat, aurretiaz euskararen alde egindako lana ez zuen beharrezko ikusten alderdiak. Arterago esan bezala, "zonalde euskaldunetan eskolak euskaraz ematea ebatzita zegoen, bahintzat zonalde euskaldunetan, baina garai horretan hori zalantzan jarri zen; [...] horrez gain, egoerak buelta eman eta euskarazko testu asko gauzaeztandu egin zituzten". (Arrien 1987: 142). Ondorioz, euskaraz irakasten hasi baino ez eta euskarazko hezkuntza desagertu egin zen.

1.4. Diktadura garaia

Diktadura garaian, 54 eskola nazional eta 37 municipal zeuden. Auzo eskolei dagokienez, askok aldaketa nabarmena jasan zuten eta beste asko sortu egin ziren. Azken horiek, 1930era orduko 100 ziren, matrikulatutako umeak 5800 baino gehiago eta maisu maistrak 148 inguru (Arrien 1987: 145).

1.5. II. Errepublika

II. Errepublikan auzo eskolak 100 baino gehiago ziren Arrienek esaten duen legez. Hala ere, 1930 baino lehenago sortutako auzo eskola batzuk desagertu egin

ziren hasieran finkatutako funtzioak ez betetzearen ondorioz.

Garai horretarako jada, ikasleak 6.321 baino gehiago ziren eta maisu maistrak 162tik gora.

Errepublikaren garai honetan, laizismoaren alde jokatu zen. Horren ondorioz, gurutzeak eta erlijioarekin erlazioatutako ikonoak kentzeko dekretua plazaratu zen. Horretara behartuta zeuden arren, protesta ugari egon ziren; azken finean, auzo eskolak sortzerakoan, orientabideetako bat erlijiosoak izan zelako eta auzo eskolak aurkitzen ziren lokal ugari ere erlijiosoak zirelako.

1.6. Frankismoa

Luis Batanaz-en (1998) *Organización escolar: bases científicas para el desarrollo de las instituciones educativas* liburuan, honako legeak deskribatzen dira:

1.6.1. Ley de Instrucción Primaria

Frankismo garaian, 1939. urtean hain zuzen ere, Ley de Instrucción Primaria delakoa agertu zen. Frankoren erregimenaren ideologia barne-hartzen zuen, hezkuntza familiaren, estatuaren eta elizaren eskubidetzat joz. Garai horretako eskoletan beraz, Frankoren irudiak berebiziko garrantzia hartu zuen.

Estatu guztiko hizkuntzaren baterakuntza lortu nahi zen. Horrez gain, Lehen Hezkuntza (6tik 12 urtera) derrigorrezkoa eta dohainekoa izan behar zela ebatzi zen.

1.6.2. Ley general de educación de 1970

Espanian aldaketa bat egotea beharrezkoa zen gizarte, hezkuntza eta politikako arloetan. Hezkuntza sistema nazionala osotasunean hartzen zuen lege bat sortzea beharrezkoa zen.

Lege hau sortzeko irizpideak, batasuna -hezkuntza maila ezberdinak barne hartuz- beraien arteko erlazioak, eta malgutasuna izan ziren.

Hezkuntza sistemaren egitura honelakoa izan zen:

Amatasun hezkuntza bi urtetik lau urtera artekoa izaten zen. Borondatezkoa zen eta zentro pribatu eta haurtzaindegietan ematen zen.

Eskolaurreko hezkuntza: 4 urtetik 6 urtera arte. Borondatezkoa zen eta zentro publiko zein pribatuetan ematen zen, eta eman ere, Haur Hezkuntzako espezialistak ziren irakasleen eskutik. Berez, Curriculumak hausnartzeko alderdietara eta materia instrumentaletarako prestaketara mugatzen zen, aurre irakurketa, aurre idazketa eta aurre kalkulura, beste batzuen artean.

Oinarrizko heziketa orokorra: sei urtetik hamalau urtera arteko nahitaezko eta dohaineko heziketa. Zortzi maila zeuden guztira eta bi etapatan (alde batetik lehenengo etapa osatzen zuten bost kurso zeuden eta

beste alde batetik, bigarren etapa osatzen zuten azkeneko hiru kursoak) eta hiru ziklotan banatzen ziren:

- Hasierako zikloa: sei eta zortzi urte bitartekoak, lehenengo eta bigarren kursoetako ikasleak, alegia.
- Erdiko zikloa: zortzi eta 11 urte bitartekoak, hirugarren, laugarren eta bosgarren kursoetako ikasleak, hurrenez hurren.
- Goi mailako zikloa: 12 eta 14 urte bitartekoak, hau da, seigarren, zazpigarren eta zortzigarren kursoetako ikasleak.

Nahitaezko eskolatzea bukatzerakoan, ikasleak bi titulu hauetako bat lor zezakeen:

- Eskola-graduatuak: oinarrizko heziketa orokorreko zortzi ikasturteetako helburuak arrakastarekin lortzen zirenean. Behin hori lortuta, ikasleak batxilergoko edo lanbide-heziketako ikasketekin jarrai zezakeen.
- Eskolaldi-ziurtagiria: zortzi eskolaldi-urteak egin izana egiaztatzen zuen, baina lanbide-heziketan sartzeko edo heziketa-sistema uzteko aukera soilik ematen zuen.

Laburbilduz, lege honen helburuak honako hauek izango lirarteke:

- Hezkuntza espainiar populazio guztiarentzako hedatzea.
- Heziketa orokorra prestaketa profesionalarekin osatzea, banakoek lanean hasteko erraztasuna izan dezaten.
- Heziketarako aukera berdintasunak guztiei eskaintzea.
- Geletan sexu bidezko banaketarik ez egitea.
- Ikasgai bakoitza bere aldetik ematea.

2. Metodologia

Bizkaiko auzo eskolen nondik norakoak argi izanik, hurrengo pausuan Santa Lucia auzo eskolak izan duen ibilbidean zertzelada batzuk margoztera goaz.

Bibliografian aurkitutakoa osatzeko beharra ikusita, artxibora jo izan dugu. Sorrerako dokumentuak, irakasleek idazten zituzten oharrak, asistentzia dokumentuak, materialen inbentarioak..., lortu ahal izan dira eta oso lagungarriak suertatu dira eskolako lehenengo bi hamarkadak deskribatu ahal izateko.

Hala ere, datu ofizialak garrantzitsuak badira ere, berebiziko garrantzia eman zaie egoera hori bizi izan zutenen testigantzei. Santa Lucia eskolako ikasle izandakoen elkarrizketetan oinarritu izan gara itxi zen arteko hamarkadak aztertzeo, esperientziak, ikasgaiak, irakasleen ezaugarriak, zigorrak, jolasak..., luzatu didaten guztia bilduz.

Urte andana pasatu da jada auzo eskola hau martxan ez dagoenetik, eta are gehiago martxan jarri zen unetik. Beraz, zaila da hasiera horretan ikasle izandakoak bizirik egotea. Hala ere, zaharrenetatik hasi eta eskola itxi zenean bertan ikasten zeuden ikasleei ere elkarrizketa egitea izan da asmoa. Horrela bada, honakoak izan dira elkarrizketatuak:

- Antonio Atutxa: 89 urte ditu gaur egun, eta 1930-1940 bitarteko hamarkadan aritu zen eskolan. Elkarrizketatutako zaharrena da, beraz.

- Ramon Ellakuria: 1938an jaioa. 76 urte ditu, eta 1940-1950 bitarteko hamarkadako ordezkari hartutako pertsona da.

- Ander Gorospe: 65 urte betetzen ditu aurten eta 50. hamarkadako informazio gehiena berari esker lortu izan da. Horrez gain, beste hamarkada batzuetako informazioa ere eman izan du, eskolaren inguruko jakintza handia baitu.

- Maria Segunda Inunciaga: aurreko elkarrizketatuarekin batera, 50. hamarkadako ordezkari bezala erabili izan dut elkarrizketatu hau.

- Aintzane Inunciaga: eskolari buruzko 60. hamarkadako informazioa eman izan dit.

- Iosu Inunciaga: eskolan ibilitako azkenetariko ikaslea izanik, honen amaierako etapa nolakoa izan den azaldu izan dit eta horrekin batera itxieraren arrazoiak.

- Maria Dolores Amuriza: 60. hamarkadatik itxierara arte eskolako sukaldaria izan zen. Horrez gain, sukaldari izan aurretik, eskolatik urrunen bizi ziren ume asko bere etxera joaten ziren bazkaltzera, eta berak ere informazio ugari eman izan dit.

Elkarrizketa, informazioa lortzeko iturri oso garrantzitsua denez, beharrezkoa da aurretiazko prestakuntza fase bat egotea, galdera egokiak hautatuz elkarrizketa horretatik ahalik eta etekinik handiena lortzeko. Kasu honetan, egingo den elkarrizketa mota estandarra izango da, erdi-egituratua alegia. Hau da, gidoi bat egongo da, baina jasotako erantzunen arabera, galderak moldatuz joango dira momentuan momentuko egoerara egokituz. Beraz, gidioa izan bai, baina nahiko zabala.

Horrez gainera, arestian aipatutako nire amamari elkarrizketa informal bat egin nion, informazio anitzagoa lortzeko aukera emango zidalakoan.

3. Lanaren garapena

3.1. 1920- 1930

1920ko maiatzaren 15ean, Igorreko San Kristobal auzoko ordezkaria zen Hilario de Soloeta abadeak gutun bat bidali zuen “Junta de Instrucción Pública”ri zuzenduta. Bertan, 70 auzokide ingururen eta Dima herriko beste batzuen izenean hitz egiten zuen, auzo eskola bat sortzea beharrezko ikusten zutela jakinaraziz, eskolarik hurbilena 2,5 km eta 5 km artean zutelako.

Eskola bikoitza izatea eskatzen zuten eta auzokideak prest zeuden eraikina eraikitzeko.

Urte bete inguru beranduago, 1921eko otsailaren 25ean, alegia, Presidentearen gutun bat jaso zuten, hilabete horretako 27an bertan Juan Gallano Igorreko udaletxera urreratuko zela esanez, auzo eskola sortzearen gaia jorrazteko. Hurrengo hilabetean eskola zabaltzeko baimena jaso zuten.

Horrela ba, 62 etxek hartu zuten parte guztira eskolaren eraikuntzan. Ander Gorospe ikasle ohiak bere amari entzundakoaren arabera, etxe bakoitzak 60 egun “buzterri” jarri zituen (etxe bakoitzak zituen baliabideak jarrita, gurdia edota idiak adibidez, materiala eramatea) eta 30 egun “beso” (eskola eskuz eraikitzen joatea). Eraikinaren lurrak, berez, auzokide guztienak ziren, jabea zenak auzokideei utzi zizkielako. Baina berauek norbaiten izenean jarri behar izan ziren, eskola egin ahal izateko. Garai hartan, Ortuetatarrak auzoko aberatsenak eta boteredunenak izanik, Hilario Ortueta izenean jarri zen eskola. (Ikus 1. eta 2. Irudiak).

1. Irudia: Santa Luciaren kokapena

1922ko maiatzaren 17an, auzokideek eraikina eginda zegoela jakinarazi zioten “Comisión de Instrucción Pública”ri eta sasoi horretan ikuskaria zen Luis Eleizalde “A” kategoria bezala izendatu zuen eskola eta bikoitz unitario modalitatea hartu zuen .

1. Irudia: Santa Lucia eraikita

1922ko ekainean, orduan Igorreko alkate zen Benigno Echevarriak Lehen Hezkuntzako maisua D. José Sorazu y Asnal izango zela jakinarazi zion “Comision Provincial de Vizcaya”ri eta nesken maistra Eulalia de Azcuenaga. Izan ere, arestian esanda geratu den moduan, unitarioa izatean, mutilen maistra emango zizkieten eskolak eta nesken maistra batek.

1923an egindako inbentario bati esker jakin dezakegu ikasleek zer nolako materiala izaten zuten gelan: mahai bipertsonalak gurutze eta tinteroekin, Españako mapa fisikoa, Europako mapa fisiko eta politikoa, munduko bola, gorputz geometrikoak; konpasa, zirkuluerdia, eskuaira, erregelak; doktrina ugari, arbela, beste gauza batzuen artean.

1923ko irailean, maisu aldaketa bat egon zen, Delfin Rondak hartu zuelarik aurrekoaren tokia.

1924ko martxoan, eraikina udaletxearen eskuetan utzi zen, baina hala ere, legezko jabe moduan Ortuetak jarraitzen zuten.

Asistentzia datuek askotan behera egiten zuten arrazoi desberdinengatik: gaixotasunak, parrokiako misioak, nekazaritza lanak... 1925eko azaroan, adibidez, eskola denboraldi batez itxi egin behar izan zuten kukurruku-eztula gaixotasuna asko hedatu omen zelako.

Azkenean, gora behera askoren ondorioz, kurtso horren bukaeran, mutilen klaseak jaso zuen kalifikazioa “txarra” izan zen, nesken kasuan gertatu zen bezala. Arestian argitu dugu, horrelako kalifikazioak izanda urte beteko epea zutela egoerari buelta emateko, espedientea zabaltzea nahi ez bazuten.

1926. urtean maistra aldaketa egon zen, Concepción de la Torre lanean hasi zelarik.

Asistentzia datuetan maisu/maistrek idazten zituzten notatxoetatik baieztatzen den beste aspektu bat ikasle askok (neskak) eskola utzi egiten zutela da, zerbitzari joateko eta gurasoek ere ez ziotela eskolari lehentasuna ematen. Horrela bada, 1927. urteko maiatzean, Ikaskuntzako Inspektoreak kurtso horretan zehar kopuruak gora egiten ez bazuen eta hurrengo kurtso hasieran ume gehiago matrikulatzen ez baziren, eskola hori “sencilla mixta” bihurtuko zela jakinarazi zuen maistra bakarrarekin. Hala ere, 1927ko irailean matrikulatutako haurren zerrendei erreparatuta, eskolara mutil gehiago sartu zirela ikusten da eta hortik abiatuta ondoriozta daiteke ez zutela “sencilla mixta” bihurtu.

3.2. 1930- 1940

“Comision de Instrucción Publicaren” izenean lehendakari ordeak egindako idatzi baten ondorioz jakin daiteke 1930. urtean hainbat konponketa egin behar izan zirela eskolan: itoginak konpondu, komunak independizatu, “zuritze” orokorra, mantenu horiek auzokideek egin behar izaten zituzten, araudiak halan agintzen zuten eta.

1933ko urtarrilean, inspektoreak eskola bisitatu zuen. Horri esker jakin daiteke Delfin Ronda maisuaren gelan, hau da mutilean, gradu ezberdinak bereizten zirela, “Preparatorio, elemental y medio”². Bere gelan,

garapen handia ikusi omen zuen eta asistentzia bikaina zela ziurtatu. Irakasle honen zigorrak nahiko gogorrak ziren, garai horretan bere ikasle zen Antonio Atutxak baieztatzen duen legez. Eskuak luze-luze eginda liburuak eustea zen horietako bat eta pala bat ere eramaten omen zuen, sarritan erabiltzen zuena ikasleen eskua berotzeko inolako errukirik gabe. Nesken gelan, ostera, bertako gidaria Concepcion de la Torre zelarik, “Parvulos, Preparatorio y elemental” bereizten ziren eta kasu honetan asistentzia arazo handiagoak ikusten ziren, arestian aipatutako gaixotasunagatik.

Urte horretako otsailean, eskola hilabete batez itxeko agindua jaso zuten, kukurruku-eztul epidemiaren ondorioz.

Urrian, ikasturte berria hasita jada, beste inspektore baten bisita izan zuten eskolan, Concepción de la Torreren gelan, hain zuzen ere. Antza denez, maistra horren gelan lau gradutan banatzen ziren haurrak: “Parvulos, Preparatorio, Elemental eta Medio”. Baina gelako dinamika ikusita, ikuskatzaileak gradu horiek bitara soilik mugatzea ebatzi zuen, Preparatorio eta Elemental (Moyano legearen araberrakoak) hain zuzen ere.

Garai honetan, lur kontuekin eta propietate asuntuekin gatazka ugari egon ziren. Izan ere, eskolaren jabetzat jarrita zegoen Ortuetak (Hilario Ortueta-aren semea, Anacleto) giltzarrapoak jarri zituen eskolan. Hala ere, 1934ko azaroaren 21erako giltzarrapoak eskolako ateetatik kenduta zeuden eta eskolak eman ahal izan zituzten.

1935eko urtarrilaren 10ean, Anacleto Ortuetak “Gobernu Zibil”era idatzi bat bidali zuen. Ez zuen nahi eskolak funtzionamenduan jarraitzea. Bera eskola aurkitzen zen eraikinaren jabea izanik, horrekiko eskubide batzuk zituela uste zuen eta horiek defendatu behar zituela. Hala ere, “Comision Gestora”-k gertatutako guztia baloratu zuen eta eskola horrek funtzionatzen aurrera jarraitu behar zuela ebatzi zuen. Izan ere, bera jabea izanda ere, baldintza batzuk onartu zituen eta horiek bete beharrean zegoela uste zuen “Comision Gestorak”. Hortaz, “Junta de Instrucción Publica”k eskolako irakasleei jakinarazi zien, eskola normaltasun osoz zabalduko zela berriz eta oztoporen batekin aurkituz gero, miñoi bikote baten eta herriko alkatearen laguntza izango zutela.

Otsailaren 18an eskolako atea berriz zabaldu ziren eta miñoiak eta herriko alkatea bertan agertu ziren arean, ez zen inolako arazorik agertu. Urriaren 27an, eskola itxi egin behar izan zuten, euriteen ondoriozko lur-jauziengatik. Hala ere, hilabete horretako 31n bertan, berriro ere zabaldu zen, denborak hobera egin omen zuen-eta.

3.3. 1940- 50 (Ramon Ellakuriak emandako informazioa)

Sei urterekin hasten zen garai horretan eskolan eta 14 urterekin bukatu. Neskak eta mutilak banatuta

² Moyano legean azaltzen den bezala eta, auzo eskolen araudiaren barruan, “eskola erregimena” atalean azaltzen denari jarraituz

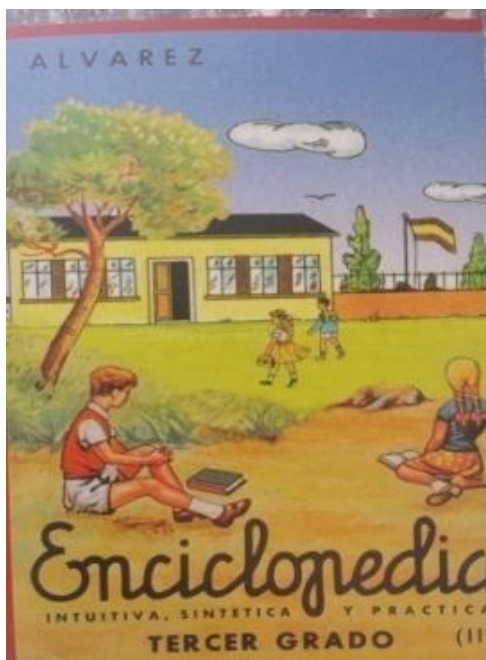
ikasten zuten eta maistra bana izaten zuten, mutilena Maria Mujica eta neskena Isabel Echenagusia, Bilbokoa eta Galdakaokoa, hurrenez hurren. Tranbian joaten omen ziren Igorrera, handik San Kristobal auzora oinez igoz.

Garai horretan ez zitzaion euskarari batere lekurik uzten, guztia gaztelaniaz ikasten zuten eta maistra ez zen momentu baten ere euskaraz zuzentzen umeengana.

Zigorak gogorak izaten ziren, Ramon Ellakuriaren hitzetan: “mutilak nahiko aldrebesak izaten ginen eta jo egiten gintuzten apur bat zuzentzeko”. Horrez gain, kopiak bidaltzea oso ohikoa zen, eta noizean behin erregelarekin ere atzamar puntetan jotzen zituzten. Hala ere, oso maistra onak omen ziren.

13-14 pertsona egoten ziren gela bakoitzean, eta adin desberdinetakoak nahasturik egoten ziren. Maistra, guztien aurrean kokatzen zen, beraiei begira. Nagusienak atzeko aldean egoten ziren eta gazteenak aurreko lerroetan. Binaka jesartzen ziren, mahaiak binakakoak baitziren.

Alvarez Entziklopedia izaten zuten (3. Irudia) eta bertan ikasgai gehienak biltzen ziren: historia, geografia, matematika, irakurketa, idazmena, aritmetika, geometria, herritartasuna, gaztelania gramatika. Materiala eskolak lagatzen zien, beraiek ez zuten ezer erosi behar izaten.

3. Irudia: Alvarez Entziklopedia

Gelan zehar mapak, arbela, eta gurutzea izaten zituzten.

Eskolara sartzerakoan eta irteterakoan “Cara al Sol” abestu behar izaten zuten eskolako aterpean. Ley de Instrucción Primaria legearen eragina ikus dezakegu hemen, honek Frankoren irudiari garrantzia handia ematen baitzion.

Asistentziari garrantzia ematen zitzaion arren, etxeko lanei inportantzia handiagoa ematen zitzaion etxeetan, hortaz, lanen bat egiteko bazegoen, ez ziren eskolara joaten. Adibidez, garia eriteko garaian, lan handia egoten zen eta askok eskolara joan barik geratu behar izaten zuten, etxean laguntzeko.

Goiz eta arratsaldez ikasten zutenez, hurbil bizi zirenak etxera itzultzen ziren bazkalorduan. Hala ere, urruneko baserrietan bizi zirenei Maria Dolores Amurizak jartzen zien bazkaria (geroago eskolako sukaldari izan zenak), etxea eskola ondoan baitzuen. Maria Doloresen hitzetan, umeek urdaia eta babak eramaten zituzten eta berak prestatzen zien jatekoa.

3.4. 1950- 60 (Maria Segunda Inunciaga eta Ander Gorosperen eskutik)

Maria Segunda Inunciagak eta Ander Gorospek, garai horretan ikasle izanak, esaten duten legez, aurreko garaian bezala, banatuta ikasten zuten adin ezberdinetako neskek eta 20 pertsonatik gora egoten ziren gela bakoitzean (Ikus, 4. Irudiko argazkiak).

Sasoi honetan, aurreko hamarkadan egon ziren maistra berberak egon ziren, Isabel Echenagusia nesken kasuan, eta Maria Mujica mutilenean.

Txikiak aurrean eta nagusiak atzean kokatu arren, sailkapen horren barruan ere beste kokapen bat ematen zen. Izan ere, irakasleak galderak egin eta ondoen erantzuten zuenak postu pribilegiatua lortzen zuen izkina batean eta garrantzitsua zen postu hori mantentzea.

4. Irudia: Mutilen eta nesken geletako kideak

Irakasteko hizkuntza gaztelania izan arren, nesken maistra, adibidez, euskalduna zen eta ikasleren batek zerbait erantzuteko zailtasunak izaten bazituen,

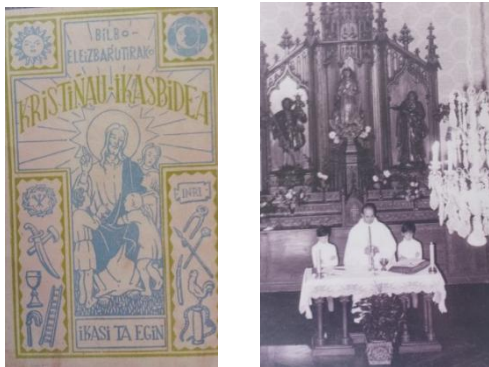
euskaraz laguntzen zion. Guztiz debekatuta zegoen euskaraz aritzea eskolatik kanpo ere. Horren adibide dugu Ander Gorosperi jarri zioten zigorra jolastorduan “boteik hona pelotea” esateagatik, besoak zabalik jarrarazi eta gainean liburuak jartzea, hain zuzen ere.

Maistraren atzean Frankoren argazki bat izan zuten eta Ama Birjinaren argazki bat eta gurutzeta ere bai. Horrez gain, mapak ere izaten zituzten, Espainiakoa eta Europakoa. Arbel bat ere bazuten, eta bertara irteten ziren ariketak egitera. Egurrezko berogailu bat izaten zuten gela berotzeko eta sarritan irakasleek bertan jartzen zuten janaria berotzen.

Lehenengo mailetakoek “kartillak” deitzen zirenak izaten zituzten, letrak... ikasteko.

Nagusiagoek sasoi honetan ere “Enciclopedia Alvarez” erabiltzen zuten, hiru gradutan banatzen zena eta ikasgai guztiak biltzen zituen. Horretatik aparte falangea ere ikasten omen zuten buruz. Neskei josten eta janaria prestatzen ere irakasten zitzairen. Argi ikus daiteke Moyano legeak esaten duena betetzen dela, eta baita auzo eskolen araudiaren barruko “eskola erregimena” ere.

Erlijiorako beste liburu bat izaten omen zuten, “historia sagrada”; izan ere, erlijioari berebiziko garrantzia ematen zitzaion. 15 egunetik behin, auzoko San Kristobal elizara joaten ziren doktrina ikastera abadearekin batera: kantuak ikasiz gainera, gure aita, kredo, mandamenduak eta horrelakoak ikasten zituzten, edade bakoitzean batzuk. Hori euskaraz egiten zuten. (Ikus, 5. Irudia).

5. Irudia: dotrinako liburua eta dotrina ematen

Gai honekin jarraituz, gelara sartzerakoan “gure aita” egiten zuten otoitz. Gainera, bariku arratsaldeetan, neskak eta mutilak nesken gelan batu eta arrosarioa errezatzen zuten. Neska bat aurrean jartzen zen arrosarioa errezatzeko beharrezkoak ziren misterioekin eta besteek jarraitu egiten zioten. Horrez gain, maiatza loreen eta Ama Birjinaren hilabetea izaten zenez, aldaire moduko bat prestatzen zuten Ama Birjina eta baserrietako loreak jarrita eta hilabete horretan bertan egiten zuten otoitz.

Garai honetan ere, “Cara al Sol” abesten zuten eskolan sartu orduko lerro bitan jarrita.

Urtean behin gutxi gorabehera, ikuskaria joaten ohi zen eta joan orduko jakitun egoten zirenez, dena atonduta izaten saiatzen ziren (koadernoak, liburuak, gaia prestatuta...); izan ere, galderak egiten zizkieten, batez ere nagusiei, eta beraiek ondo erantzuten ahalegindu behar zuten.

Asistentziaren kontuak aurreko garaian bezala jarraitzen zuten, udaberrian, adibidez, baserrietan “itaurren” egin behar izaten zenean, batzuk ez zuten eskolara joateko aukerarik izaten, nekazaritza lanak garrantzitsuak baitziren baserrian.

Ordutegiari dagokionean, 10etan sartu eta eguerdiko ordu batean irteten ziren. Arratsaldean 14.30etik 16.30era ikasten zuten. Baina ostegun arratsaldeetan jai izaten omen zuten. Goizean atsedendia ere izaten zuten eta jolastordura irtetean, neskak eta mutilak batu eta euskaraz hitz egin eta jolasteari ekiten zioten.

Bazkalorduan ere gauza bera egiten jarraitzen zuten, hurbilekoak etxera joaten ziren eta gainontzekoak Maria Doloresen etxean bazkaltzen zuten.

Zerbait txarto eginez gero, zigorrak ez ziren makalak izaten. Maria Segundaren hitzetan: “gure irakaslea nahiko tolerantea zen arren, mutilena, Maria, ez zen horrenbeste eta mutilek beti izaten zuten aurpegian markaren bat, maistrak txaloren bat emanda”. Horrez gain, zigor gehiago ere jartzen zizkieten, horien artean kopiak egitea edo erregelarekin atzamar puntetan jotzea.

3.5. 1960-1970 (Aintzane Inunciagak eskainitako informazioa)

Garai honetan ere aurreko garaietako gauza asko mantentzen ziren: adin tarte berdinetan ikasten zen, gaztelaniaz, eta neskak eta mutilak banatuta jarraitzen zuten, adin desberdinetakoak biltzen ziren geletan; sarreretan “Cara al Sol” abesten jarraitzen zen; materiala eta ikasgaiak ere berdinak izaten jarraitzen zuten, neskatoek josten eta janaria prestatzen ere ikasten zuten (Ikus 6. Irudia).

6. Irudia: nesken taldea

Eta honetan aldaketa batzuk eman ziren. Maistra aldaketa ugari egon ziren nesken kasuan. Lehenengo Isabel Echenagusia, gero Mari Carmen Gutierrez, eta azkenik, Gloria Escribano izan ziren. Mutilen maistra Nieves Agirre izan zen. Hasieran mahaiak bi pertsonarentzakoak baziren ere, erreforma baten ondorioz, banakako mahaiak jarri zizkieten ikasleei.

Horrez gain, etapa honen hasieran tinteroak eta lumak erabiltzen ziren arren, gero lapitzak eta boligrafoak izatera pasatu ziren.

Garai honetan jada ez zen asistentzia falta askorik egoten etxeko lanak egitearren.

Eskolan sukaldaria izaten ere hasi ziren urte hauetan zehar. Hasieran, Isabel izan zen, baina honek utzi eta Maria Dolores Amuriza hasi zen. Eskolan bertan zegoen jantokia, sukalde handi bat omen zuten eta bertan jaten omen zuten guztiek. Mahaia neskato gazteek jarri eta batzen zuten eta berak guztientzako jana prestatzen zuen, hogeitau baina gehiago biltzen zirelarik, irakasleak barne. Janaria irakasleek eta ikasleek eramaten zuten. Astelehenetan porrusalda eta okela pikatua egoten zen, astearteetan babarrunak eta kroketak, asteazkenetan makarroiak eta ostiraletan berriro babarrunak. Ostegunetan ez zegoen jantoki zerbitzurik, arratsaldeetan jai izaten zutelako. Lan hori egitearren 500 pezeta ematen zizkion Aldundiak.

3.6. 1970-76 (Iosu Inunciagaren eskutik)

Garai honetan aldaketa garrantzitsu bat eman zen, neskak eta mutilak batera ikasten hasi ziren; guztien maistra Gloria Escribano zen³. Horrez gain, ikasgai guztiak "Enciclopedia"-n bilduta izatetik, bakoitza bere aldetik ikastera pasatu ziren. Aurreko etapan banaka esertzen hasi ziren arren, oraingo honetan berriro ere binaka jartzen ziren. (Ikus, 7. irudia).

7. Irudia: eskolako azkenengo ikasleak

Gainontzekoak berdin antzean jarraitzen zuen. Izan ere, erlijioak eta Francoren irudiak garrantzia handia izaten jarraitzen zuten.

Hala ere, heldu zen momentu bat non gero eta ikasle gutxiago zegoen eskolan. Baliabideak hobetu egin ziren, San Kristobal auzotik Igorreko herrira arte zihoan garraioa zegoen, eta beraz, haur asko Olabarri auzoan zeuden eskoletara joaten hasi ziren, udaletxetik ateratako dokumentu batean islatzen den legez: "Eskolak 70eko hamarkadara arte jarraitu zuen funtzionamenduan, harik eta Olabarri auzoan beste eskola batzuk egin eta ikasleak hara joan ziren arte".

³ 1970ko Ley General de Educación, LGE legeak arautu zuen legez.

4. Emaitzak eta ondorioak

Lanaren garapenean ikus daitekeen moduan, hamarkadaz hamarkada gauzak dezente aldatu izan dira Santa Lucia auzo eskolan, eta alde hori batez ere hasierako hamarkadak azkenengoekin konparatuz igarri daiteke, baita gaur egungo egoerarekin konparatzen baditugu ere.

Gizartea aldatzen edo garatzen joan den heinean, eskola bera eta lehentasunak ere aldatzen joan izan direla ikus daiteke. 1919. urtetik aurrera hainbat auzo eskola sortu ziren, hezkuntzak garrantzia handia hartu zuelako eta haur guztiak eskolaratzea bilatzen zelako. Hala ere, etxeetako egoera kontuan hartuta, lehenengo lau hamarkadei erreparatu gero, erraz ohartzeko gara eskola-asistentziari ez zitzaizela berebiziko garrantzirik ematen, ez behintzat gurasoen aldetik. Izan ere, etxean lanetan egin beharra bazegoen, nekazaritza lanak batik bat, umeak ez ziren eskolara joaten. Aspektu hori azkeneko hamarkadan, adibidez, ia pentsaezina bihurtzen zen, eskolara joatea horren gainetik jartzen zelako eta LGE legeak horretara behartzen zuelako.

Bestalde, hurrek irakasleenganako izaten zuten errespetua beste aspektu azpimarragarri bat da, ia beldurraren puntura iristerainokoa baitzen, jartzen zizkieten zigorrerengatik bakarrik bazen ere. Gaur egun bizi den egoera bestelakoa da, ikasle eta irakasleen arteko harremanean beste hurbiltasun bat ematen delako, eta beldur hori ez da sentiarazten, umeak eroso sentitzea bultzatzen baita gaitasun guztiak egokiago garatu ahal izateko.

Horrez gain, garaiz garai, gizartean momentu bakoitzeko gertaerak eragin zuzena zuten eskolan ere. Bizi ziren sasoi horretan erlijioari gizartean garrantzia ematen bazitzaion, eskolan ere itzelezko inportantzia hartzen zuen eta horrekin lotutako aspektuak landu eta egin behar izaten zituzten: dotrina eman, errezatu, gelan bertan ere bai; derrigorra zen gurutzea, Ama Birjinaren argazkia-eta izatea. Ikus daitekeen moduan, ez ziren gizabanakoa eta bere pentsamenduak kontuan hartzen, izan ere, inork ba al zekien guztiak sinestunak ziren ala ez? Ez izanda ere, derrigortuta zeuden egunero otoitz egiten eta horrekin lotutako ekintzak burutzen.

Bestalde, frankismo garaian, Frankoren irudiak indarra hartu zuen eta behartuta zeuden geletan bere argazki bat izan eta "Cara el Sol" abesten. Zer esanik ez euskararen inguruan, ezen guztiz debekatuta baitzegoen berba egitea. Horren adibide nagusia dugu elkarrizketatutako Ander Gorosperi gertatutakoa, "bota eik hona pelotea" esatearren zigor izugarria jasan zuen, eskuak zabal-zabal eginda liburuak eutsi behar izatearena, alegia. Gaur egun, mota horietako zigorrak jasan ezinak izango liriateke, eta are gehiago, guraso zein instituzioen aldetik neurriak hartuko liriateke. Zigorra gogorra iruditzen bazaigu gaur egun, arrazoia gogorragoa da oraindik. Izan ere, gaur egungo eskoletan dagoen egoera kulturala kontuan izanda, ez da onargarria ezta zilegi, ikasteko erabiltzen den hizkuntza ez den beste batean hitz egiteagatik zigortzea. Hurrek

etxean ikasitakoa islatzen dute eskolan, eta hori onartu behar den zerbait da, nahiz eta guk hizkuntza eredu bat izan eta hori bultzatu behar dugun eta horri lehentasuna eman behar diogun.

Gaur egungo eskoletan, askoz ere askatasun handiagoa dagoela nabari daiteke zentzu horretan, baina horiek beste sasoi batzuk ziren eta derrigorrez bete eta onartu behar zituzten gauzak ziren. Zergatik? Zein zen egunero otoi egin eta “Cara al Sol” abestu behar izatearen arrazoia? Zer ekarpen egiten zion horrek hezkuntza prozesuari? Ideologia inposaketa bat besterik ez.

Bestalde, hezkuntza arloan egondako aldaketek ere eragin zuzena izan zuten gela barruko aldaketetan ere. Horren adibide nagusi dugu, 70. urtean indarrean jarritako LGE delakoa. Horren ondorioz, neskak eta mutilak gela ezberdinetan ikastetik, gela berdinean ikastera pasatu ziren Santa Lucía auzo eskolan ere, eta horrez gain, ikasgai guztiak “Enciclopedia Alvarez”-en bildurik ematetik, arlo bakoitza bere aldetik ematera pasatu ziren.

Ikus daitekeen moduan, momentu bakoitzean eskola barruan egondako aldaketak ez dira besterik gabe gertatu izan, baizik eta, horren atzean hezkuntzan edo gizartearen orokorrean aldaketa batzuk eman zirelako. Esan daiteke eskola bera, gizartearen isla zela gaur egun bezala.

Bukatzeko, esan beharra dago lan honi esker, aurreko sasoiaren egoera nolakoa zen aztertu eta ikasi ahal izan dudala hezkuntzari dagokionean, eta zentzu horretan, ekarpen handia izan dela niretzat.

5. Aipamenak

- Arrien, Gregorio (1987). *Educación y escuelas de barriada de Bizkaia, Escuela y autonomía: 1898-1936*. Bilbao: Diputación Foral de Vizcaya.
- Batanaz Palomares, L. (1998). Derivaciones organizativas procedentes del contexto sociopolítico (II). In, L. Batanaz Palomares: *Organización escolar: bases científicas para el desarrollo de las instituciones educativas* (159-213 or.). Córdoba: Servicio de Publicaciones de la Universidad.
- Excma. Diputación de Vizcaya (1921). *Escuelas de barriada de Vizcaya: Moción Gallano, estatuto, reglamento, plan y cuadros de enseñanza*. Bilbao: Imprenta Provincial.
- Excma. Diputación de Vizcaya (1926). *Reglamento de escuelas de barriada*. Bilbao: Imprenta de la Excma. Diputación.
- Zufía, Pedro (1930). *Las Escuelas de Barriada*. Bilbao: Imprenta Provincial de Vizcaya.

Lehen iturriak:

- Bizkaiko Foru Aldundiko Artxiboko zenbait datu: gutunak, zerrendak, notatxoak...
  - Instrucción Pública escuelas de barriada 25.
  - Escuela Públicas y de barriada caja N° 1972. Expediente N° 7.
  - Escuela Públicas y de barriada caja N° 1977. Expediente N° 8.
  - Escuela Públicas y de barriada caja N° 1976. Expediente N° 14.
  - Escuela de barriada caja N° 1983. Expediente N° 2.
- Igorreko Udaletxeko dokumentu gutxi batzuk.
- Elkarriketatuengandik jasotako informazioa: Antonio Atutxa, Ramon Ellakuria, Maria Inunciaga, Ander Gorospe, Aintzane Inunciaga, Iosu Inunciaga, Maria Dolores Amuriza.
- Josu Barrenetxea da argazkiak bildu dituen.